

Dorota Jołkiewicz

Założenia i cele unijnego programu edukacyjnego Socrates/Erasmus a ich realizacja w polskich szkołach wyższych*

Głównym celem artykułu jest przybliżenie historii, założeń i celów edukacyjnego programu Unii Europejskiej Socrates/Erasmus oraz zwrócenie uwagi na kolosalne znaczenie, jakie program ten miał i nadal ma dla jednoczącej się Europy.

Ponadto autorka wiele miejsca poświęciła przedstawieniu zakresu uczestnictwa w programie Socrates/Erasmus zarówno uczelni europejskich, jak i polskich ośrodków akademickich. Szczególnie istotna wydaje się próba prześledzenia, w jakim zakresie polskie uczelnie realizują założone cele programu oraz jakie działania, w ramach programu, są najczęściej podejmowane. Wiadomo, że z roku na rok coraz więcej polskich studentów wyjeżdża, w ramach programu Socrates/Erasmus, na zagraniczne uczelnie partnerskie. Z kolei jednym z najłabszych ogniw w realizowaniu przez polskie ośrodki akademickie unijnego programu edukacyjnego jest małe zainteresowanie młodych Europejczyków studiowaniem w Polsce. Konkluzję artykułu stanowi próba prześledzenia przyczyn stosunkowo małej popularności polskich ośrodków akademickich za granicą, a tym samym sugerowanie zmian, które należy wprowadzić, by promować Polskę i polskie środowisko akademickie.

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest, po pierwsze, przybliżenie i przypomnienie historii, założeń i głównych celów edukacyjnego programu Socrates/Erasmus „ułatwiającego zjednoczenie nie tylko w sensie ekonomicznym, ale także społeczno-kulturowym” (Dziewulak 1997, s. 157), który od 1998 roku pozwala na integrację młodych Polaków z młodzieżą studiującą z całej Europy; a po wtóre – przedstawienie zakresu uczestnictwa w programie Socrates/Erasmus zarówno uczelni europejskich, jak i polskich ośrodków akademickich.

Problematyka związana z funkcjonowaniem programu Socrates/Erasmus na polskich uczelniach wydaje się obecnie szczególnie ważna – polscy euroentuzjaści, śledząc rozwi-

* Artykuł jest fragmentem pracy magisterskiej pt. *Ocena jakości funkcjonowania programu Socrates/Erasmus na Uniwersytecie Łódzkim – monografia problemowa*, napisanej pod kierunkiem prof. Ewy Rokickiej w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Łódzkiego i obronionej w 2003 roku.

jającą się współpracę między polskimi uczelniami a ośrodkami akademickimi z całej Europy i jej pozytywne skutki, utwierdzają się w swoich pronijnych przekonaniach; eurosceptycy zaś powinni dostrzec, że to, czego się obawiają, czego chcą uniknąć, jest nie do uniknięcia – zjednoczenie Europy już się dokonało, studenci z całego Starego Kontynentu, którzy skorzystali z szansy wyjazdu stypendialnego w ramach programu Socrates/Erasmus, czują się obywatelami zjednoczonej Europy, wspólnie studiuja, wspólnie chcą tworzyć przyszłość.

Tworzenie „Europy bez granic i barier” poprzez edukację stało się jednym z celów Unii Europejskiej. „Programy edukacyjne Wspólnoty promują europejski wymiar kształcenia, inwestowanie w rozwój człowieka, zwalczanie podziałów i nierówności społecznych [...], a także rozwijanie poczucia jedności w Europie oraz wspomaganie procesów przystosowawczych do nowych warunków społeczno-ekonomicznych w jednoczącej się Europie” (*Podróże... 2000*, s. 3–4).

Edukacyjny program Unii Europejskiej Socrates

Historia programu

Program Socrates, składający się z ośmiu komponentów, jest jednym z programów edukacyjnych Wspólnoty Europejskiej. Został on ustanowiony przez Wspólnotę Europejską w 1995 roku, początkowo na pięć lat (1995–1999), a następnie przedłużony jako Socrates II na lat siedem (2000–2006). Polska bierze w nim udział od 1998 roku na mocy decyzji Rady Stowarzyszenia nr 1/98 z dnia 27 lutego 1998 roku oraz nr 2/2000 z dnia 28 lipca 2000 roku (*Program... 2001*, s. 6).

W programie Socrates biorą udział następujące kraje:

- **państwa członkowskie Unii Europejskiej:** Austria, Belgia, Dania, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Włochy, Wielka Brytania Bułgaria, Czechy, Estonia, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Słowenia, Węgry;
- **kraje EFTA/EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego):** Islandia, Liechtenstein, Norwegia;
- Malta;
- Turcja (oczekuje na przyjęcie do programu);
- Cypr (jest w trakcie renegocjacji udziału).

Statystycznie rzecz ujmując, program Socrates jest obecnie najbardziej znaczącym programem wymiany na niemal każdym uniwersytecie europejskim.

Cele programu

Podstawowym celem programu Socrates jest poprawa jakości kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez współpracę międzynarodową – wymianę informacji i doświadczeń w dziedzinie edukacji na wszystkich szczeblach kształcenia. Szczegółowe cele programu Socrates są ujęte w dokumencie programowym w sposób następujący:

- wzmacnianie wymiaru europejskiego w szkolnictwie na wszystkich poziomach oraz ułatwianie szerokiego międzynarodowego dostępu do możliwości edukacyjnych w Eu-

ropie przy jednoczesnym promowaniu równych możliwości we wszystkich dziedzinach edukacji;

- promowanie jakościowej i ilościowej poprawy znajomości języków Unii Europejskiej, zwłaszcza języków mniej używanych i rzadziej nauczanych;
- promowanie współpracy i programów stypendialnych w dziedzinie edukacji, w szczególności poprzez:
 - wspieranie wymian pomiędzy instytucjami edukacyjnymi,
 - promowanie kształcenia otwartego i nauczania na odległość,
 - dążenie do poprawy sytuacji w dziedzinie uznawalności dyplomów i okresów studiów,
 - rozwój wymiany informacji,
 - pomoc w usuwaniu przeszkód w tej dziedzinie;
- promowanie nowatorskich rozwiązań w zakresie metod i materiałów edukacyjnych oraz zajmowanie się sprawami należącymi do wspólnej polityki w dziedzinie edukacji.

Dodatkowo stwierdza się, że program Socrates ma również na celu promowanie równości mężczyzn i kobiet oraz równych możliwości dla osób niepełnosprawnych, a także walkę z wykluczeniem społecznym, rasizmem i ksenofobią (Koskinen, Jukola-Aho 2001, s. 75–76).

Za realizację szczegółowych celów programu odpowiedzialne są poszczególne podprogramy – komponenty wchodzące w skład programu Socrates:

- Socrates/Comenius – współpraca w zakresie edukacji szkolnej;
- Socrates/GRUNDTVIG – współpraca w zakresie kształcenia ustawicznego;
- Socrates/Lingua – promowanie nauczania języków obcych;
- Socrates/Minerva – współpraca w zakresie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji;
- Socrates/EURYDICE – współpraca w zakresie wymiany informacji o systemach edukacji w ramach sieci;
- Socrates/ARION – współpraca w zakresie organizowania wizyt studyjnych dla kadry zarządzającej oświatą;
- Socrates/NARIC – współpraca w zakresie uznawalności akademickiej;
- Socrates/Erasmus – współpraca w zakresie szkolnictwa wyższego.

Program Socrates/Erasmus

Program Erasmus jest komponentem programu Socrates adresowanym do szkolnictwa wyższego. Program ten został wprowadzony w życie przez Radę Europejską w 1987 roku wstępnie na okres trzech lat. W 1989 roku przedłużono jego funkcjonowanie do roku 1994 (Kwiatkowski 1995). Po rozszerzeniu na kraje Europy Środkowo-Wschodniej program stał się jednym z najważniejszych elementów próby integracji europejskiej przez edukację. Nie bez powodu programowi Socrates/Erasmus patronuje Dezyderiusz Erasmus (1469–1536), zwany Erazmem z Rotterdamu, który jako pierwszy postrzegał „uniwersalną koncepcję nauki jako klucza do wzajemnego zrozumienia między narodami”. Ten wybitny znawca teologii, edukacji, retoryki i studiów klasycznych studiował i nauczał we Francji, Anglii, Włoszech, Szwajcarii i na terenach dzisiejszej Belgii. Postać tę można więc uznać nie tylko za patrona, ale niejako prekursora idei współpracy i wymiany między europejski-

mi ośrodkami akademickimi¹. Obecnie program, któremu patronuje Erazm z Rotterdamu jest jedną z najbardziej rozpowszechnionych, a jednocześnie najprostszyc form wyjazdów stypendialnych i zdobywania wykształcenia poza granicami własnego kraju.

Zasady i cele programu Socrates/Erasmus

Fundamentalną zasadą programu Erasmus jest – po pierwsze – zaliczenie okresu studiów odbytych za granicą w ramach programu i uznanie go za integralną część studiów w uczelni macierzystej, pod warunkiem dotrzymania uzgodnień zawartych w „Porozumieniu o programie zajęć” oraz – po drugie – fakt, iż od studenta przyjeżdżającego na studia w ramach programu uczelnia przyjmująca (partnerska) nie może pobierać opłaty za studia (tzw. czesnego). Jeżeli zaś chodzi o cele programu, to dwa podstawowe można określić jako:

- promowanie równości i wzmacnianie wymiaru europejskiego w szkolnictwie wyższym poprzez wspieranie współpracy międzynarodowej między instytucjami szkolnictwa wyższego;
- wspieranie idei wyjazdów zagranicznych dla studentów i nauczycieli akademickich oraz działanie na rzecz uznawania studiów i kwalifikacji na terenie całej Unii Europejskiej.

Wszystkie z wymienionych celów ogólnych programu Socrates/Erasmus są szeroko uznawane, mają one jednak wyraźny charakter społeczny i polityczny; dopiero cele bardziej szczegółowe, związane bezpośrednio z wyjazdami stypendialnymi dla studentów i wykładowców, mają charakter bardziej naukowy. Celami tymi są (Koskinen, Jukola-Aho 2001, s. 76):

- umożliwienie studentom wyniesienia korzyści językowych, kulturowych i naukowych z doświadczenia związanego z przebywaniem w innych krajach europejskich i poznawaniem rozwijanych w tych krajach dziedzin nauki;
- wzbogacenie środowiska naukowego instytucji macierzystej;
- promowanie współpracy między instytucjami prowadzącymi wymianę studentów;
- przyczynianie się do wzbogacania całego społeczeństwa poprzez tworzenie grup dobrze wykwalifikowanych, otwartych młodych ludzi mających doświadczenia międzynarodowe, którzy będą w przyszłości profesjonalistami w swoich zawodach;
- pokrywanie części kosztów pobytów zagranicznych i umożliwienie studentom odbycia części studiów za granicą w przypadkach, w których nie mogliby sobie na to sami pozwolić;
- stworzenie kadrze nauczycielskiej szansy rozwoju zawodowego i osobistego;
- umacnianie więzi między instytucjami w różnych krajach;
- promowanie wymiany wiedzy i doświadczeń na temat metod pedagogicznych.

Wilhelm Sanke, profesor Uniwersytetu w Kassel (RFN), na międzynarodowej konferencji z cyklu „Szkoła i nauczyciel a integracja europejska” w sposób bardzo zwięzły i przejrzysty udzielił odpowiedzi na pytanie, jakie działania wspiera program Erasmus: „Program «Erasmus» wspiera szeroko rozumianą współpracę między uczelniami różnych krajów. Po-

¹ <http://www.socrates-youth.be; socrates/erasmus/home/html>

piera się nawiązywanie kontaktów między uczelniami, ale także kontakty już istniejące [...]” (Sanke 1997, s. 133).

Podsumowując, można stwierdzić, że głównym celem programu Socrates/Erasmus jest podniesienie poziomu i wzmocnienie europejskiego wymiaru kształcenia w szkołach wyższych, zaś realizacja tego celu przybiera pięć podstawowych form:

- wymiana studentów;
- wymiana kadry dydaktycznej;
- wdrażanie systemu punktów kredytowych (ECTS) ułatwiającego zaliczanie okresu studiów odbytych za granicą przez uczelnię macierzystą;
- tworzenie wspólnych projektów dotyczących programów studiów i modułów europejskich;
- współpraca przy organizowaniu tzw. kursów intensywnych (czyli „programów trwających od tygodnia do miesiąca; trwają one cały dzień, stąd nazwa «intensywne». Do programów intensywnych nie należą konferencje międzynarodowe i praca badawcza”. Sanke 1997, s. 134).

Udział uczelni europejskich w programie Socrates/Erasmus

„Stypendia dla studentów” to pierwsze skojarzenie z programem Erasmus. Ideą projektodawców programu była oferta umożliwiająca realizację części studiów w uczelniach zagranicznych, tzw. partnerskich, co najmniej 10% ogółu młodzieży studiującej w Europie. Do chwili obecnej jednak założenia te nie są realizowane przez żaden kraj uczestniczący w programie.

Tabela 1

Liczba studentów Programu Socrates/Erasmus
wyjeżdżających z poszczególnych krajów uczestniczących w programie

Kraj	Rok akademicki		
	1998/1999	1999/2000	2000/2001
1	2	3	4
Austria	2 711	4 699	4 946
Belgia	4 446	9 023	9 255
Bułgaria	–	98	444
Cypr	35	191	206
Czechy	879	1 523	2 362
Dania	1 751	4 946	5 098
Estonia	–	350	522
Finlandia	3 441	8 195	8 552
Francja	16 804	34 235	36 094
Grecja	1 765	5 276	5 258
Hiszpania	14 381	28 704	30 610
Holandia	4 332	10 526	8 799

1	2	3	4
Irlandia	1 504	3 795	3 726
Islandia	147	311	401
Liechtenstein	2	0	10
Litwa	–	432	633
Luksemburg	82	42	47
Łotwa	–	339	528
Malta	–	–	96
Niemcy	14 706	35 584	35 443
Norwegia	1 101	3 000	3 021
POLSKA	1 426	3 211	5 049
Portugalia	2 186	6 200	6 999
Rumunia	1 250	2 431	3 732
Słowacja	59	465	703
Słowenia	–	240	413
Szwecja	3 321	7 614	7 811
Węgry	856	2 048	2 788
Wielka Brytania	9 994	25 791	23 924
Włochy	10 875	20 215	21 338
OGÓLEM	98 054	219 484	228 808

Źródło: Agencja Krajowa Programu Socrates/Erasmus (www.socrates.org.pl).

Liczba stypendystów programu Socrates/Erasmus jest zróżnicowana w poszczególnych krajach uczestniczących w programie. Dane przedstawione w tabeli 1 pokazują, iż wśród krajów tych zdecydowaną przewagę w liczbie studentów wyjeżdżających na zagraniczne stypendium osiągnęły Niemcy, Francja i Hiszpania; również wielu studentów z Wielkiej Brytanii i Włoch podejmuje studia w zagranicznych uczelniach partnerskich. Polska, rzecz jasna, nie może się porównywać z liderami tej klasyfikacji, jednak warto podkreślić, że w porównaniu z krajami uczestniczącymi w programie, nie będącymi członkami Unii Europejskiej, zajmuje czołowe miejsce. Polscy studenci chętniej wyjeżdżają na zagraniczne stypendia w ramach programu Socrates/Erasmus niż ich koledzy z krajów postkomunistycznych – Czech, Węgier czy Rumunii.

Jednym z powodów nierównomiernego uczestnictwa poszczególnych krajów w wymianie stypendialnej studentów mogą być koszty związane z podjęciem nauki na uczelni partnerskiej. Profesor Uniwersytetu w Kopenhadze, Bjørn Ekmann, będący koordynatorem programu Erasmus – sieci nauczycieli akademickich języka niemieckiego, podjął krytykę finansowania stypendystów Socratesa. Napisał m.in.: „[...] Program Erasmus polega na teoretycznie pięknej zasadzie, która zakłada, że za stosunkowo niewielką ilość pieniędzy może być zainicjowana różnorodna działalność międzynarodowa na wielu płaszczyznach. Międzynarodowa wymiana studentów jest realizowana poprzez udzielanie niewysokich stypendiów. Zamiast dawać studentowi całą sumę potrzebną na podróż i pobyt za granicą,

daje mu się jedynie dopłatę do tego, co i tak otrzymuje w kraju [...]. Ten wspaniały projekt udał się tylko częściowo – przede wszystkim dlatego, że dopłata stypendialna stała się z czasem tak niska, że nie pokrywa dodatkowych kosztów. [...] Bardzo piękny pomysł nie udaje się w praktyce dlatego, że jego realizacja planowana jest przez ludzi, którzy żyją i myślą w zbyt wielkim oddaleniu od socjalnej rzeczywistości studentów [...]" (Ekmann 1995, s. 124). Autor dodaje, że tylko bogaci studenci, czyli mieszkańcy najbogatszych krajów uczestniczących w programie Socrates/Erasmus, mogą sobie pozwolić na podjęcie studiów zagranicznych.

Udział polskich uczelni w programie Socrates/Erasmus

W Polsce, decyzją Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu, prawo uczestnictwa w programie Erasmus mają szkoły wyższe (państwowe oraz prywatne, które mają uprawnienia MENiS i zrealizowały co najmniej jeden cykl kształcenia) kształcące studentów na poziomie licencjackim, magisterskim i doktoranckim.

Pierwszym rokiem akademickim, w którym uczelnie polskie rozpoczęły aktywne uczestnictwo w Programie Socrates/Erasmus był rok 1998/1999. W roku tym 46 polskich szkół wyższych podpisało umowy finansowe z Komisją Europejską rozpoczynające realizację kontraktów uczelnianych. Rok akademicki 1999/2000 przyniósł wyraźny wzrost zainteresowania polskiego środowiska akademickiego programem Erasmus – podpisano 76 kontraktów uczelnianych między Komisją Europejską a polskimi uczelniami. Rok później (2000/2001), w efekcie przystąpienia nowych uczelni do Programu Erasmus, Komisja Europejska podpisała z polskimi szkołami wyższymi 99 kontraktów uczelnianych. W roku akademickim 2001/2002 w programie uczestniczyło już 100 polskich uczelni, a 121 szkół wyższych złożyło wnioski o kontrakty uczelniane na rok akademicki 2002/2003. Ten systematyczny wzrost liczby szkół wyższych, które przyłączają się do uczestnictwa w programie Socrates/Erasmus bez wątplenia świadczy o tym, iż uczelnie polskie, chcąc być atrakcyjne i pozyskać jak największą liczbę studentów, muszą oferować im nie tylko wysoki poziom kształcenia i doskonałą kadre dydaktyczną, ale również możliwość kształcenia za granicą. Przystąpienie do programu Erasmus stało się dla wielu uczelni koniecznością, mimo że muszą one być świadome, iż efektywna realizacja działań przewidzianych we wniosku o kontrakt uczelniany możliwa jest tylko pod warunkiem ich współfinansowania ze środków własnych uczelni².

Systematycznie zwiększała się nie tylko liczba polskich uczelni uczestniczących w programie Socrates/Erasmus oraz liczba wyjeżdżających studentów, ale także zakres tego uczestnictwa. Dane przedstawione w tabeli 2 pokazują, iż w pierwszym okresie współpracy z Komisją Europejską polskie uczelnie koncentrowały się głównie na wymianie studentów i kadry naukowej, następnie podejmowały próby wdrażania systemu ECTS ułatwiającego wymianę studentów, zdecydowanie trudniej przebiega proces opracowywania i wdrażania programów naukowych, modułów europejskich i kursów intensywnych.

² Por. Narodowa Agencja Programu Socrates (www.socrates.org.pl).

Tabela 2

Uczelnie uczestniczące w programie Socrates/Erasmus oraz rodzaje realizowanych działań

Rok akademicki	Rok akademicki		
	1998/1999	1999/2000	2000/2001
1	2	3	4
Uniwersytet w Białymstoku		1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Gdański	2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Śląski w Katowicach	1, 2, 3	1, 2	1, 2, 3
Uniwersytet Jagielloński	1, 2, 3	1, 2, 3, 5	1, 2, 3, 5
Uniwersytet Łódzki	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie	1, 2	1, 2	1, 2
Katolicki Uniwersytet Lubelski		1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie	1, 2, 3, 5	1, 2, 3, 5	1, 2, 3, 5
Uniwersytet Opolski	1	1, 2	1, 2
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3, 5
Uniwersytet Szczeciński	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Uniwersytet Warszawski	1, 2, 3, 4	1, 2, 3, 4, 9	1, 2, 3, 4
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie			1, 2
Uniwersytet Wrocławski	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Politechnika Białostocka			1, 2
Politechnika Częstochowska	10	1, 2	1, 2
Politechnika Gdańska	1, 2	1, 2, 3, 5	1, 2, 3
Politechnika Śląska w Gliwicach	12, 3, 9	1, 2, 3	1, 2, 3
Politechnika Koszalińska	1, 2	1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie	1, 2, 9	1, 2, 3, 5	1, 2, 3
Politechnika Krakowska	1	1, 2	1, 2
Politechnika Łódzka	1, 2	1, 2	1, 2, 8
Politechnika Lubelska		1, 2	1, 2
Politechnika Opolska			1, 2, 3
Politechnika Poznańska		1, 2, 3	1, 2, 3
Politechnika Radomska	2	1, 2	1, 2
Politechnika Rzeszowska	1, 5	1, 2, 5	1, 2
Politechnika Szczecińska			1, 2
Politechnika Warszawska	1, 2, 3	1, 2, 3, 7	1, 2, 3, 7
Politechnika Wrocławska	1, 2	1, 2, 4	1, 2, 4
Politechnika Zielonogórska		1, 2, 3	1, 2

1	2	3	4
Wyższa Szkoła Morska w Gdyni	10	1, 2, 5	1, 2, 3, 5
Wyższa Szkoła Morska w Szczecinie			10
Akademia Ekonomiczna w Katowicach	1, 2, 7	1, 2, 7	1, 2, 7
Akademia Ekonomiczna w Krakowie	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Ekonomiczna w Poznaniu		1, 2, 3	1, 2, 3
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	1, 2	1, 2	1, 2
Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu		1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Bydgoszczy			3
Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie			1, 2, 3
Akademia Pedagogiczna w Krakowie	1, 2	1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie		1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Zielonej Górze			1, 2
Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy	1, 2, 3, 5, 7	1, 2, 3, 5, 7	1, 2, 3, 5, 7
Akademia Rolnicza w Krakowie			1, 2, 3
Akademia Rolnicza w Lublinie		1, 5	1, 2, 5
Akademia Rolnicza w Poznaniu	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Rolnicza w Szczecinie		1, 2	1, 2
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie	1, 2	1, 2	1, 2
Akademia Rolnicza we Wrocławiu	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3, 5
Akademia Medyczna w Gdańsku	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Medyczna w Łodzi		1	1, 2, 3
Akademia Medyczna w Lublinie			1, 2, 3
Akademia Medyczna w Poznaniu			1, 2, 3
Akademia Medyczna w Warszawie		1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Medyczna we Wrocławiu	1, 2, 3	1, 2, 3, 8	1, 2, 3, 8
Akademia Muzyczna w Gdańsku		1, 2, 3	1, 2, 3, 8
Akademia Muzyczna w Krakowie	1, 2	1, 2	1, 2, 3
Akademia Muzyczna w Łodzi		1, 2	1, 2
Akademia Muzyczna we Wrocławiu	1, 2	1, 2	1, 2, 3
Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Akademia Sztuk Pięknych w Poznaniu		1, 2, 3	1, 2
Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna w Krakowie			1, 2, 3
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie			1, 2
Akademia Wychowania Fizycznego w Gdańsku			1, 2, 8
Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach		1, 2	1
Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu		1, 2, 3	1, 2, 3, 5
Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie			10

1	2	3	4
Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu			1, 2
Instytut Fizyki Jądrowej w Krakowie	1, 2	1	1
Zespół Kolegiów Nauczycielskich w Szczytnie	1, 2	1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Białymstoku	1, 2	1, 2	1, 2, 3
Bielska Wyższa Szkoła Biznesu i Informatyki		3	1
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie			10
Wyższa Szkoła Języków Obcych i Ekonomii w Częstochowie	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Wyższa Szkoła Zarządzania w Częstochowie	1	1, 3	1, 2
Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej			1, 2
Wyższa Szkoła Techniczna w Legnicy			10
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie	1, 2	1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Łodzi		1, 2	1, 2, 3
Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi			2
Wyższa Szkoła Marketingu i Biznesu w Łodzi		1, 2, 3	1, 2, 3
Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu			1, 2, 3
Wyższa Szkoła Hotelarstwa i Gastronomii w Poznaniu			1, 2, 3
Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu		1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Humanistyczna w Pułtusk		1, 2, 3	3
Wyższa Szkoła Zarządzania w Słupsku			1, 2
Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie			10
Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie		1, 2	1, 2
Wyższa Szkoła Sztuki Użytkowej w Szczecinie		1, 3	1, 3
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie			10
Wyższa Szkoła Biznesu w Tarnowie			3
Wyższa Szkoła Ubezpieczeń i Bankowości w Warszawie	1, 2, 3	1, 2, 3	1, 2, 3
Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu w Warszawie			3
Warszawska Szkoła Zarządzania		1	1
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego w Warszawie		1	1, 2
Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie		1, 2	1, 2

1	2	3	4
Polsko-Japońska Wyższa Szkoła Technik Komputerowych w Warszawie			1, 2
Wyższa Szkoła Handlu i Finansów Międzynarodowych w Warszawie			1
Wyższa Szkoła Komunikowania i Mediów Społecznych w Warszawie			10
Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu			1, 2, 3
Wyższa Szkoła Kmiecka w Zgierzu		1, 2, 3	1, 2
OGÓŁEM	46	74	99

Rodzaje działań oraz przypisane im numery i kody:

1. SM – wyjazdy studentów.
2. TS – wyjazdy kadry dydaktycznej.
3. ECTS – wprowadzenie systemu punktowego ECTS.
4. CD-K – udział w projekcie dotyczącym opracowania programu nauczania jako koordynator.
5. CD-P – udział w projekcie dotyczącym opracowania programu nauczania jako partner.
6. EM-K – udział w projekcie dotyczącym opracowania modułu europejskiego jako koordynator.
7. EM-P – udział w projekcie dotyczącym opracowania modułu europejskiego jako partner.
8. IP-K – realizacja kursu intensywnego jako koordynator.
9. ETF – wyjazdy kadry w ramach Erasmus Teaching Fellowships.
10. PV – wizyta przygotowawcza.

Źródło: jak do tabeli 1.

Wyjazdy polskich studentów na stypendia w ramach programu Socrates/Erasmus

Na stypendia w ramach programu Socrates/Erasmus wyjeżdża z Polski z roku na rok coraz więcej studentów. Według statystyki prowadzonej przez Agencję Krajową Programu Socrates/Erasmus w roku akademickim 1998/1999 z Polski wyjechało 1426 osób, w kolejnym roku (1999/2000) liczba stypendystów wzrosła do 3193 osób, zaś w roku akademickim 2000/2001 na stypendia zagraniczne wyjechało 5049 polskich studentów. Statystyki podają, iż od momentu przystąpienia do programu Socrates/Erasmus Polska wysyła najwięcej stypendystów spośród krajów stowarzyszonych z Unią Europejską.

Należy jednak pamiętać, że liczba polskich studentów wyjeżdżających na stypendia programu Socrates jest zróżnicowana w zależności od ośrodka akademickiego, w którym studiuje. Dane zebrane przez Agencję Krajową Programu Socrates/Erasmus wskazują na to, że czołowe miejsca pod względem liczby wyjazdów oraz liczby „studentomiesięcy” i procentu, jaki stanowią studenci Programu Erasmus w stosunku do ogólnej liczby studentów studiów dziennych zajmują uczelnie z dużych ośrodków akademickich; w czołówce znajduje się Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Łódzki, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski, Szkoła Główna Handlowa, Politechnika Śląska, Politechnika Łódzka, Politechnika Warszawska.

Tabela 3
Wyjazdy polskich studentów na stypendia w ramach programu Socrates/Erasmus
według krajów docelowych

Kraj	Rok akademicki		
	1998/1999	1999/2000	2000/2001
Austria	22	48	84
Belgia	124	178	321
Dania	82	151	174
Finlandia	44	155	268
Francja	168	434	677
Grecja	5	51	123
Hiszpania	63	183	344
Holandia	139	223	305
Irlandia	3	25	66
Luksemburg	0	0	1
Niemcy	500	1085	1588
Portugalia	22	76	166
Szwecja	32	144	221
Wielka Brytania	151	245	378
Włochy	71	195	333
OGÓŁEM	1426	3193	5049

Źródło: jak do tabeli 1.

Dane przedstawione w tabeli 3 pokazują, iż zdecydowanie największą popularnością wśród polskich studentów cieszą się Niemcy, a także Francja i Wielka Brytania. Fakt, że niemieccy, francuscy i angielscy partnerzy przyjmują najwięcej polskich stypendystów wynika m.in. stąd, iż te trzy kraje partnerskie oferują stosunkowo dużą liczbę miejsc dla studentów z Polski. Poza tym uczelnie w Niemczech, Francji i Wielkiej Brytanii oferują kształcenie w trzech najczęściej używanych w Polsce językach obcych. Są to jednocześnie duże kraje, charakteryzujące się rozległym rynkiem edukacyjnym – wieloma instytucjami edukacyjnymi i ośrodkami akademickimi.

Struktura planowanych wyjazdów według krajów docelowych w kolejnych latach uczestnictwa Polski w programie nie ulega istotnym zmianom. W ostatnim okresie obserwuje się jednak większe zainteresowanie krajami, które oferują zajęcia w języku angielskim, mimo że nie jest to ich język urzędowy (Szwecja, Finlandia).

Przyjazdy studentów z krajów Europy Zachodniej do Polski

Na wstępie należy zaznaczyć, iż realizacja przyjazdów studentów z zagranicy do uczelni polskich nie jest satysfakcjonująca, np. w roku akademickim 1998/1999 z zaplanowanej w umowach dwustronnych liczby 1150 osób przyjechało poniżej 20% (220 osób).

Tabela 4

Przyjazdy studentów z krajów Unii Europejskiej do Polski na stypendia w ramach programu Socrates/Erasmus w roku akademickim 1998/1999

Kraj	Liczba studentów przyjeżdżających do Polski
Austria	1
Belgia	22
Dania	6
Finlandia	14
Francja	41
Grecja	0
Hiszpania	12
Holandia	16
Irlandia	0
Luksemburg	0
Niemcy	51
Portugalia	5
Szwecja	7
Wielka Brytania	34
Włochy	11
OGÓLEM	220

Źródło: jak do tabeli 1.

Najwięcej swoich studentów w omawianym roku akademickim wysłały do Polski Niemcy, Francja, Wielka Brytania i Belgia. Polskie uczelnie, które w roku 1998/1999 przyjęły największą liczbę stypendystów Erasmusa to: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Łódzki, oraz Politechnika Warszawska, Politechnika Śląska, Politechnika Łódzka i Szkoła Główna Handlowa.

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Agencja Krajowa Programu Socrates/Erasmus starała się znaleźć przyczyny raczej znikomego zainteresowania studiowaniem w Polsce ze strony europejskich studentów. Wśród nich wymienia się:

- postrzeganie Polski jako kraju słabo rozwiniętego i nieatrakcyjnego;
- nieznamość języka polskiego wśród studentów z państw Unii Europejskiej;
- znikome oferty edukacyjne polskich uczelni w językach obcych;
- brak powszechności stosowania ECTS;
- niesatysfakcjonująca baza materialna niektórych polskich uczelni.

Niwelowanie powyższych przyczyn może zwiększyć zainteresowanie obcokrajowców studiowaniem w polskich ośrodkach akademickich, a tym samym poprawić efektywność uczestnictwa polskich szkół wyższych w programie Socrates/Erasmus.

Literatura cytowana

Dziewulak D. 1997

Systemy szkolne Unii Europejskiej, Warszawa.

Ekman B. 1995

Możliwości i granice współpracy międzynarodowej. Subiektywne spostrzeżenia z duńskiego punktu widzenia, w: E. Podoska-Filipowicz, H. Błażejowski, R. Gerlach (red.): *Transformacja w edukacji – konieczność, możliwości, realia i nadzieje*, Bydgoszcz.

Koskinen T., Jukola-Aho M. 2001

Wyzwania związane z programem Socrates/Erasmus, w: W. Warzywoda-Kruszyńska, E. Rokicka (red.): *Uniwersytety w procesie zmian*, Absolwent Sp. z o.o., Łódź.

Kwiatkowski S. M. 1995

Integracja europejska w dziedzinie edukacji, w: E. Podoska-Filipowicz, H. Błażejowski, R. Gerlach (red.): *Transformacja w edukacji – konieczność, możliwości, realia i nadzieje*, Bydgoszcz.

Narodowa Agencja Programu Socrates (www.socrates.org.pl).

Podróże... 2000

Podróże do krainy europejskiej edukacji, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Agencja Krajowa Programu Socrates/Erasmus, Warszawa.

Program... 2001

Program Socrates/Erasmus w Polsce 1998–2000, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji Agencja Krajowa Programu Socrates/Erasmus, Warszawa.

Sanke W. 1997

Transformacja w edukacji w świetle programu „Erasmus”, w: L. Korporowicz (red.): *Ewaluacja w edukacji*, Warszawa.